

bulletí de l'arxiu

publicació periòdica de l'arxiu municipal de Palafrugell

Tiratge: 2.000 exemplars. **Distribució:** gratuïta. **Redacció:** M. Concepció Saurí i Ros. **Edició i distribució:** Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Palafrugell. **Fotografia:** Arxiu Municipal i Enric Bruguera. **Disseny:** Estudi Vaqué. **Maquetació:** Anna Bonet. **Impressió:** Impremta Palé. **Arxiu Municipal de Palafrugell**, c. Cervantes, 10. 17200 Palafrugell.

Horari

de consultes de l'arxiu

de dimarts a dissabte, de 9 a 14 hores

de 15 de setembre a 15 de juny
divendres tarda de 16 a 19 hores

Sumari

Darrers ingressos

Treballs

Biblioteca

Hemeroteca palafrugellenca

Activitats

Breus

L'escola activa Avant

Busquem ...

Darrers ingressos

- Un volum de memòries (de 1861 a 1910), un diari (de 1912 a 1913) i un quadern d'oracions d'Irene Rocas; catorze fotografies de la família Bassa-Rocas. Cessió d'Irene Henkel Llorens.
- Una fotografia del mestre Agustí Prat amb els seus alumnes als anys trenta a Calella, cedida per Fernando Ferrer.
- Quatre retrats de membres de la família Arbonés cedits per Rosa Tarragó.
- Tres programes d'activitats festives, dues publicacions locals (1945-1978) i tres documents personals (1930-1950) cedits per Francesc Torres.
- Una fotografia del camp de futbol del Casal de l'any 1953, cedida per Pere Costa.
- Un programa de l'homenatge a Joan Pericot (1981) i un de l'homenatge a Mn. Rafael Duran (1990) cedits per l'Associació de Veïns i Amics de Calella.
- Una fotografia de la família Granés de principi de segle, cedida per Rosa Granés.
- Un retrat de Josep Vergés i Barris, cedit per Maria Bonany.
- Quatre quaderns escolars i quatre llibres de text del col·legi dels germans Maristes (1924-1932),

cedits per Enric Marquès.

- Dues fotografies de la cobla-orquestra La Principal de Palafrugell, cedides per Estorgi Padrós.
- Onze quaderns escolars, sis llibres de text i una fotografia de l'escola Avant (1935-1936); cinc quaderns de l'escola pública (1937-1939); set fotografies de primers de segle als anys trenta. Documentació cedida per Enric Ribas.
- Nou fotografies de personatges vinculats amb la política i la cultura locals dels anys vint i trenta, cedides per Rosa Busquets.
- Un exemplar del reglament de l'Associació de Propietaris de Palafrugell (1915), cedit per Pilar Plaja.
- Tres retrats de membres de la família Pla, cedits per Josep Vergonyós.
- Un exemplar del programa de la Festa Major de Palafrugell de 1925, cedit per Horst i Kristin Melms.
- Una fotografia dels clients de cal Pallot als anys trenta, cedida per Teresa Feliu.
- Quatre fotografies i un llibre de text relacionats amb l'ensenyament de l'esperanto als anys trenta, cedits per Josep Cofan.

Esperantistes palafrugellencs als anys trenta
Foto L. Casanovas
Fotografia cedida per Rosa Busquets

- Trenta imatges de les Festes de Primavera, cedides per Josep Antoni Castro.
- Cinc retrats de membres de la família Passarrius, cedits per Carolina Passarrius.
- Dues caixes que contenen la documentació del metge Joan Mas Casamada, cedides per Miquel Ros.
- Sis imatges de Palafrugell als anys vint, cedides per Siseta Marquès.
- Una fotografia de Llafranc de primers de segle, cedida per Josep Castelló.
- Un exemplar dels estatuts de la cooperativa La Econòmica Palafrugellense i un contracte amb la subcentral elèctrica de Palafrugell (1911), cedits per Bernat Causa.
- Tres fotografies de nevades dels anys quaranta i una d'una colla a Sant Sebastià l'any 1927, cedides per Enric Bruguera.
- Tres programes de la festa major de Llofriú (1980, 1981 i 1985), cedits per l'Associació de veïns de Llofriú.
- Una fotografia del mestre de música Trifon Bonany, cedida per Elena Sol.
- Cent quaranta-un exemplars del setmanari El Palafrugellense (1882-1885), cedits per M. Lluïsa Fina.
- Vint fotografies de Palafrugell des de primers de segle als anys seixanta, cedides per Miquel Amir.
- Una fotografia de la candidatura d'UCD a les primeres eleccions municipals democràtiques, cedida per Josep Esteba.

La Principal de Palafrugell l'any 1926
Fotografia cedida per Estorgi Padrós

Treballs

S'han incorporat a la secció d'estudis inèdits, els treballs guanyadors del XIII premi escolar Josep Sagrera i Corominas, convocat per l'Ajuntament de Palafrugell, i dos nous estudis universitaris que inclouen documentació conservada a l'Arxiu:

- Julià Palé, Jordi
La Previsió Obrera. Societat de socors mutus de la vila de Palafrugell
Universitat de Girona (Història)
- López González, Sandra
El senyor Josep Barceló i Matas i l'Ateneu Palafrugellenc
Universitat de Girona (Educació social)

Biblioteca

S'ha incorporat a la biblioteca de consulta les publicacions següents, les quals inclouen documents dels fons conservats a l'Arxiu:

- Parals, Susanna; Figueras, M. Dolors
El teatre d'aficionats a la Bisbal: un segle de vida
La Bisbal, 1997
- Medir, Rosa M.
Societat coral El Progrés, cent anys
Palamós, 1998
- Prat, Enric; Vila, Pep
"Un inventari de la casa Fina de Palafrugell (1708)"
A: Estudis del Baix Empordà, vol. 17. 1998
- Vilà Galí, Agustí M.
"El tràfic de cabotatge al port de Palafrugell"
A: Estudis del Baix Empordà, vol. 17. 1998
- Hem rebut també l'Index de la revista de Girona obra editada per la Diputació de Girona, de la qual és autora Dolors Grau i Ferrando. Podem consultar quins són els articles d'autors o temes relacionats amb Palafrugell (1955-1995).

Hemeroteca palafrugellenca

La lectura dels antics setmanaris ens ofereix moltes possibilitats d'informació i de recerca. Hi podem llegir notícies locals com l'arribada del telègraf a la vila, i notícies generals com el seguiment de la guerra de Cuba; col.laboracions literàries de les millors plomes del moment, des de Josep Pella i Forgas a Josep Pla. A les cròniques dels corresponents, hi trobem des d'una conferència feminista a la Bisbal, un incendi a Begur, un concert a Palamós o la inauguració del primer cinema a Cassà, a un article sobre els perills de l'arribada al poder d'Adolf Hitler a Alemanya. L'actualitat econòmica hi té un lloc de privilegi, i en especial el seguiment de les vicissituds de la indústria del suro; completen les informacions articles d'opinió de tot tipus, publicitat, etc. Les publicacions més recents prenen el pols de l'actualitat i permeten un seguiment exhaustiu de les activitats de les associacions i les entitats locals. Unes i altres recullen la nostra petita i gran història contemporània.

En els processos d'instalar i catalogar l'hemeroteca i de portar a terme la recerca dels exemplars que ens falten, ha estat essencial la col.laboració de Joan Carles Vergonyós, Jordi Julià i Miquel Esteba, que han realitzat a l'Arxiu Municipal la prestació social substitutòria. El pas següent ha de ser procedir a la microfilmació de l'hemeroteca per tal de poder garantir-ne la conservació i facilitar-hi l'accés, donada la seva fragilitat i l'elevat nombre de consultes que es realitzen.

Hem relacionat les capçaleres editades a Palafrugell, de les quals tenim constància.

Cal afegir aquí les revistes escolars, amb una gran diversitat de títols, i el full parroquial, que és l'única publicació que es reprèn en els anys quaranta. Moltes d'aquestes col.leccions s'estan completant actualment gràcies a la cessió o reproducció d'exemplars per part d'entitats i particulars. Les darreres col.laboracions en aquest sentit han estat les de M. Lluïsa Fina, les germanes Rodríguez Joanola, Miquel Esteba, la Parròquia de Sant Martí, el Club Atlètic Palafrugell, l'IES Baix Empordà, el col.legi Prats de la Carrera i el Club de Tennis Llafranc.

El primer setmanari local
Cessió de M. Lluïsa Fina

Des de 1882 a 1939

- *Acción Social Obrera*
- *Ara*
- *Baix Empordà*
- *Bohemia, La*
- *Boletín del Comisariado de la plaza de Palafrugell*
- *Bugadera, La*
- *Butlletí de les Brigades Internacionals*
- *Camperol, El*
- *Clamor, El*
- *Comarca Federal, La*
- *Contribuyente, El*
- *Crónica, La*
- *Distrito, El*
- *Emporium*
- *Esclat*
- *Estisores, Les*
- *Germanor*
- *Imparcialidad, La*
- *Industria corchera*
- *Informació Esportiva de les tres Comarques Gironines*
- *Intransigente, El*
- *Látigo, El*
- *Llevant*
- *Llibertat (1901) / Libertad (1905)*
- *Nuevo Distrito, El*
- *Nuevo Palafrugellense, El*
- *Palafrugellense, El*
- *Pebrera, La*
- *Peix Fregit*
- *Ressorgiment*
- *Revista Popular*
- *Sardana, La*
- *6 d'octubre, El*
- *Verdad, La (1896-97)*
- *Verdad, La (1904)*
- *Butlletí de la Fundació Morató*
- *Campanar*
Grup Festes de Primavera
- *Can Bech*
Ajuntament de Palafrugell
- *Club Hoquei Palafrugell*
- *Club Nàutic Tamariu*
- *Club Tennis Llafranc*
- *Club Vela Calella*
- *Còdol, Es*
Associació de Veïns i Amics de Calella
- *Consum*
Associació de Consumidors i Usuaris de Palafrugell
- *Dia a dia*
Grup Municipal Socialista de Palafrugell
- *Dona d'aquí. Butlletí de l'Associació Suport a la Dona*
- *Estadí, L'*
Club Atlètic Palafrugell
- *1r Fanzine InKultural de Palafrugell*
Salt de Romaboira
- *Fem el que podem*
Residència Geriàtrica
- *Fruita del temps*
Ajuntament de Palafrugell
- *Línia Blava*
Policia Local de Palafrugell
- *Marxa de la Garoia*
Agrupació Excursionista de Palafrugell
- *Nou Palafrugell*
Edicions Costa Brava
- *Pal i la Pastanaga, El*
Grup Municipal Socialista de Palafrugell
- *Papers dels Bogart's*
Associació Cultural Amics del Cinema
- *Parlem-ne*
Convergència Democràtica de Catalunya
- *Penya Barcelonista Palafrugell*
- *Per què?*
Acció Municipal per Catalunya
- *Perquè?*
Grup Municipal Socialista de Palafrugell
- *Revista de Palafrugell*
1a època, Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis
2a època, Associació Cultural Pou d'en Bonet
- *Romaboira*
Agrupació Excursionista de Palafrugell
- *Sense Presses*
Patronat Municipal de Ràdio Palafrugell
- *Timó*
Associació d'Hotels, Restaurants i Bars de la Costa Brava Centre

Des de 1962 fins a l'actualitat

- *Aecorck*
Associació d'Empresaris Surers
- *A més a més*
Convergència Democràtica de Catalunya
- *Ara*
Esquerra Republicana de Catalunya
- *Ara i sempre*
Josep Turró
- *Associació Veïns i Amics de Llafranc*
- *Butlletí de l'Arxiu*
Arxiu Municipal de Palafrugell

Activitats

Els Fina

El 6 de març, amb una conferència d'Alfred Rodríguez Picó, es presentava al Museu del Suro el llibre *Notes i dietaris de la família Fina (1561-1878)*, una edició a càrrec d'Enric Prat i Pep Vila. Es tracta de la primera edició de documents inèdits de l'Arxiu Municipal, coordinada des d'aquest servei amb la col·laboració de la Diputació de Girona.

Aquesta publicació ens permet conèixer de primera mà la vida quotidiana de Joaquim Fina, l'hisendat autor d'un dietari des de 1842 a 1878, a més d'altres documents memorialístics de la família dels segles XVI i XVII (ràtzies dels pirates, malalties i receptes, la pela del suro...). Aquests documents ens informen del clima, la toponímia, les collites, l'oci, els costums, les tradicions i els petits i grans esdeveniments (robatoris, naufragis, partides carlines, notícies de Barcelona...) del Palafrugell d'abans.

Documentació del fons Fina, una talla de fusta de Joaquim Fina i objectes familiars es van poder veure a l'exposició *Joaquim Fina, un hisendat singular del segle XIX*, al Museu del Suro, del 6 al 17 de març, organitzada per l'Ajuntament de Palafrugell i el Museu del Suro.

Les torres de guaita i de defensa

El 18 d'abril la directora del Museu Marítim de Barcelona, Elvira Mata i Enrich, presentava al Museu del Suro el llibre *Pirates, corsaris i torres de moros. Passat i present de les torres de Palafrugell i de Mont-ras*, del qual són autors Jaume Noguier i Agustí Alcoberro, i l'exposició del mateix tema, organitzada pels serveis del Museu, que s'ha pogut visitar del 18 d'abril al 21 de juny.

A la primera part del llibre podem llegir la història de l'amenaça de pirates i corsaris al litoral empordanès durant els segles XIV al XVIII, amb interessants aportacions d'episodis i documents fins ara desconeguts. En la segona part trobem l'estudi de les torres de guaita i defensa, la descripció del sistema defensiu format per dotze torres a Palafrugell i quatre a Mont-ras i la descripció individual de cadascun d'aquests elements del nostre patrimoni arquitectònic.

Aquest és el volum número 6 de la col·lecció *Quaderns de Palafrugell*, coordinada per l'Àrea de Cultura i l'Arxiu Municipal i editada per l'Ajuntament de Palafrugell i la Diputació de Girona.

Cartell exposició *Pirates, corsaris i torres de moros. Passat i present de les torres de Palafrugell i de Mont-ras.*

Breus

- Imatges conservades a l'Arxiu Municipal han estat projectades en el transcurs de la conferència de Dolors Grau "50 anys de fotografia de premsa". L'acte va tenir lloc en el marc de l'exposició, *Antoni Crosa Mauri, reporter de Palamós*, organitzada per l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Palamós.

- L'exposició *Josep Pla, la diabòlica mania d'escriure*, organitzada per la Generalitat de Catalunya, la Fundació Josep Pla i la Institució de les Lletres Catalanes, s'ha pogut veure a Madrid, a la Biblioteca Nacional, del 16 de març al 4 d'abril. En aquesta exposició s'han utilitzat documents conservats a l'Arxiu.

- De gener a maig de 1998, s'han atès al servei d'arxiu municipal tres-centes quaranta-una consultes i s'han realitzat cinquanta-set reproduccions de documents.

L'Escola Activa Avant

Per a la reconstrucció del passat educatiu de Palafrugell és de gran utilitat el material que aporten a l'Arxiu Municipal diferents particulars. Recentment el senyor Enric Ribas ha cedit material escolar de l'Escola Activa Avant. Es tracta bàsicament de llibres de text, quaderns de treball, blocs de dibuixos i àlbums geogràfics. L'aportació del senyor Ribas, junt al seu testimoni oral, ens ha permès ampliar la informació que es tenia d'aquesta escola fins ara.

L'Escola Activa Avant va ser una iniciativa d'August Vergel Téllez. Aquest mestre, abans d'arribar a Palafrugell, havia estat fundador i director del Liceo Anglo-Español a Bremen (Alemanya) i professor de diversos centres docents de prestigi al nostre país. A Palafrugell, abans de crear l'Escola Activa Avant, va ser mestre i sotsdirector de la Academia Palafrugellense de Josep Sagrera.

L'Escola Activa Avant va començar la seva activitat el curs 1935-1936, inicialment en uns locals de la placeta del Tambor. Donat l'èxit de la iniciativa i la gran aflluència d'alumnes, aquest espai va quedar petit de seguida. És per això que l'escola es va traslladar a l'antic edifici de correus del carrer de la Tarongeta (en aquell moment carrer Vallès i Ribot). El canvi a la denominació d'alguns carrers, que es va fer durant la República, queda reflectit -en part- en un quadern de Ciències i Geografia del curs 35-36 on hi ha un plànol de l'emplaçament de l'escola dibuixat per Enric Ribas als 10 anys.

L'objectiu d'August Vergel va ser fer de l'escola un centre punter aplicant metodologies pedagògiques innovadores (Montessori-Decroly-Dalton) i partint dels principis de l'Escola Activa: educació integral, igualtat de tots els infants, laïcitat, catalanitat...

Fent una anàlisi del material escolar cedit per Enric Ribas un s'adona de seguida de la importància que August Vergel donava a les assignatures de matemàtiques i de geografia. En relació a les matemàtiques, cal assenyalar que s'impartien en una classe que tothom coneixia com la Sala de Càlcul. Entre el material emprat destaquen els *Quaderns de Problemes* tipus intuïtiu d'Anicet Villar (Ed. Pedagogia Catalana. Miquel A. Salvatella. Barcelona). La Geografia s'impartia, també, en un espai propi, l'anomenat Laboratori de Geografia. Aquesta assignatura tenia un important vessant pràctic, fet que la feia especialment atractiva als alumnes.

Un cop iniciada la Guerra Civil l'escola es va adherir a l'Oficina Internacional d'Escoles Noves. Estava, per tant, sota el control del Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU).

Durant el període de guerra a l'escola es van empen-

dre diverses iniciatives d'interès. A l'inici del curs 1936-1937, professorat i alumnes van obrir una subscripció econòmica en favor dels refugiats. Arran d'aquesta iniciativa, el novembre de 1936, l'alcalde Ramir Deulofeu va visitar l'escola per lliurar 85 pessetes en favor dels refugiats. Durant la visita, Deulofeu va fer un breu parlament encoratjant la mainada a continuar estudiant per poder ésser dignes fills de Palafrugell. Una altra activitat portada a terme a l'escola durant la guerra, va ser la de reunir el màxim de llana possible per després poder confeccionar jerseis per als combatents.

El mes de març de 1937, un altre professor, Vicenç Pla Cuartiella va prendre possessió de la direcció de l'escola ja que August Vergel havia marxat al front.

Vicenç Pla era un home jove i molt actiu. De seguida va reunir pares i alumnes del centre i els va pronunciar una conferència sobre normes i orientacions pedagògiques bàsiques. Tot i estar poc temps a la vila, va ser un assidu col·laborador del diari Ara i va participar en nombroses conferències i actes culturals organitzats en el poble per la CNT, les Joventuts Llibertàries i l'Ateneu Llibertari.

Gràcies a Vicenç Pla l'Escola Activa Avant va continuar la seva activitat durant uns mesos més. Però donats els esdeveniments de la guerra, ell també va acabar marxant i l'escola hagué de cessar definitivament la seva activitat. Els alumnes van passar, en la seva majoria, al col·legi del mestre Planas al carrer de Sant Joan (on hi havia hagut els maristes) i a l'antiga fàbrica de J. Torres i Jonama que, durant el període de guerra, va ser parcialment reconvertida en un nou grup escolar.

Joan Busquets Biarnés

1936 Escola Activa Avant. Carrer de Vallès i Ribot (actual carrer de la Tarongeta)
Fotografia cedida per Enric Ribas Planas

Busquem ...

Per al proper llibre dels *Quaderns de Palafrugell*, que tindrà com a tema els escriptors de Palafrugell fins a 1936, necessitaríem informació o documents que hi facin referència. Estem molt interessats en els personatges següents: Miquel Torroella i Plaja, Josep Ganiguer Ros, Joan Linares Delhom, Martí Jordi Frigola, Romuald Vidal, Juli Colom, Josep Ferrer "Anco Marcio" i Àngel Ferran.

En aquest grup reunit sota el lema "Virtut, progrés, amor", identifiquem Josep Ferrer "Anco Marcio" i Joan de Linares
Foto L. Casanovas
Cessió de Miquel Amir i Fitó

Portada Palafrugell Cocktail

Palafrugell - Cocktail

Revista de costums palafrugellencs,
en 2 actes i 9 quadres i diversos números intermedis,
original de

Josep Ganiguer i Ros i Martí Jordi i Frigola,
amb música del mestre
Carles Pinedo Garcia

Estrenada en el «Teatre del Centre
Fraternal» de Palafrugell, la tarda
del dia 1.er de Novembre de 1927.

30 cènts.

Imp. Palé, Palafrugell.

Voleu veure com és per
dins l'Arxiu Municipal?

Voleu conèixer de prime-
ra mà quina feina s'hi fa i
quins serveis s'hi oferei-
xen?

Truqueu al 972 613105 i
concertarem dia i hora.

Fe d'errades: En el butlletí núm. 3 l'article *Els recomptes de població* no estava signat. L'autor és Josep Salvatella i Mallart